

De Vriendenkring

*Maandblad van de Nederlandse Quakers,
het Religieus Genootschap der Vrienden
92e jaargang nr. 1, januari 2021*

*Een biddende torenvalk, de toewijding en aandacht raakt ons.
foto genomen tijdens de Quakerretraite in Imshausen 2017*

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs: Nederl.: **€30,00 per jaar**

Europa en Wereldwijd **€45,00 per jaar**

Helaas moeten we per 1 jan 2021 de buitenlandse abonnementen verhogen tot €75,- per jaar wegens sterk gestegen portokosten.

Email abonnement (PDF) €5,00 per jaar

Deze Vriendenkring is gedrukt op milieuvriendelijk papier met deze drie certificaten

Het gebeurt helaas weleens dat abonnees vergeten te betalen. Maak daarom van de betaling van het abonnement een periodieke overmaking.

Bankrekening: (IBAN) **NL65 TRIO 0212 3772 64** t.n.v. Quakers te Driebergen met vermelding van 'Abonnement De Vriendenkring'. Voor buitenland: (BIC) TRIONL2U

Nieuwe abonnees, adreswijzigingen en betalingen email:

vriendenkringredactie@gmail.com

Redactieleden:

Eindredactie: Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016 LM, Zwolle, tel. 038-4608461/06-40030923.

Email: vriendenkringredactie@gmail.com,

Schrijver: Hylkia Nieuwerth

Redactielid: Els Ramaker

Correctie: Hylkia, Els en Frieda Oudakker.

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken versie van De Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15^e van iedere maand! (Tenzij anders afgesproken).

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt. Bezoek daarom geregeld de Quaker website: www.Quakers.nu

De Nederlandse Quakers hebben, naast de website quakers.nu (waarop de Vriendenkring te vinden is), een Facebookpagina "Quakers Nederlandse Jaarvergadering" voor berichten en een besloten Facebookgroep "Nederlandse Jaarvergadering" voor onderling gesprek, ook met Vriendenkringabonnees. Lid word je met de betreffende knop op facebook.com/groups/820840817925912

In dit nummer:

<i>Van de redactie</i>	4
<i>Samen</i>	5
<i>Discernment, Onderscheiden</i>	6
<i>Nieuwe Uitgave</i>	7
<i>De derde deur: De deur van binnen</i>	8
<i>In hope to enjoy its own in the end</i>	12
<i>Ooit</i>	13
<i>De eerste drie weken met Ibrahim.</i>	14
<i>Waarom vluchten uit Turkije?</i>	15
<i>Wie is Fethullah Gülen ?</i>	16
<i>INLIA</i>	18
<i>Kerst in het kamp</i>	20
<i>'Oden aan het Ongerijmde'</i>	22
<i>Quakers en slavernij</i>	23
<i>The Light Within</i>	28
<i>Iets dat in ons schijnt</i>	29
<i>Quakers en ik, Thomas Kelly</i>	30
<i>Vrienden in het hele land</i>	38
<i>Waar zijn Quakerbijeenkomsten?</i>	39
<i>De Underground Railroad</i>	40

De Quaker retraite

De retraite die van 12 tot 14 februari 2021 zou plaats vinden gaat niet door. Het Willibrord klooster in Doetinchem is wel open, maar we moeten voor 12 januari aangeven of wel of niet met 8 Vrienden bij elkaar komen. De retraite commissie heeft besloten om het risico niet te nemen en de retraite uit te stellen tot 2022.

Wel willen we de zaterdag 13 februari een online retraite dag doen via zoom. Inmiddels hebben we zoveel ervaring hiermee dat we weten dat we een inspirerende dag kunnen hebben samen. Het thema is WOORDEN. Welke woorden inspireren ons? Met woorden spelen, deze proeven en er vorm aan geven.

Je kunt je opgeven bij Wils 't Hart, hartenhuis@netvisit.nl. Daarna krijg je meer informatie over de tijden een link om mee te doen.

Mocht je voor het eerst mee doen online dan is er op 12 februari een oefen moment.

De retraite commissie.

Van de redactie

Ik kom er in deze dagen veel meer aan toe om de natuur in te trekken en te fotograferen. Ik voel me sterk verbonden met de vogels, de planten en de natuur. Lopend over de IJsseldijk geniet ik van het lichtspel in de wolken en in het water van de rivier. Ik zie een grote V van kolganzen langs trekken, terwijl ik hun hoge, melodieuze, kwebbelende tonen hoor. Wat zeggen ze tegen elkaar, hoe communiceren ze, welke richting ze op zullen vliegen? Hoe wisselen ze van plaats in de V? Hoe is hun verbondenheid, zijn er families? Wat weten we eigenlijk weinig! Het overwegende gevoel is verwondering en bewondering voor de ongelofelijke verscheidenheid in de natuur. Ik ervaar een innerlijke openheid met dat grote wonder van het leven. In de online bijeenkomst ‘Quakers en ik’ waar we met citaten van Thomas Kelly de stilte deelden, werd ik sterk geraakt door de beschrijving van Kelly van zijn innerlijke beleving van het ‘Licht wat er al is’. Ik voelde wat het met me deed terwijl ik naar een biddende torenvalk keek. Alsof ik met aandacht open ga. Alsof ik licht in een stralende wolkenlucht zie. Me innerlijk verbonden voelen met het leven en vreugde.

Vandaar de biddende torenvlak op de voorkant van deze Vriendenkring. De foto die ik maakte tijdens de Quaker retraite in Imshausen in 2017. Ik hoop dat ook jij als lezer een bijzondere ervaring hebt als je volle aandacht kunt geven naar een ander levend wezen of naar je eigen innerlijke wereld.

De Coronacrisis geeft ons een heel ander perspectief op waar de mensheid op het ogenblik mee bezig is. De cultuur van hebben, hebben en nog meer hebben is ineens naar de achtergrond en we praten vooral over gezondheid, solidariteit met kwetsbaren, over wie in het ziekenhuis en op de IC liggen. Ik hoop dat er nu ook openheid komt voor de waarden van de natuur, van het klimaat, van veiligheid voor de vele vluchtelingen. Ik hoop op een ommekeer in het denken dat ‘hoe meer wapens we bezitten, hoe veiliger we zouden zijn’ naar hoe minder wapens hoe veiliger.

In deze Vriendenkring verscheidene gedichten die je wellicht een blik naar binnen brengen. Een aantal artikelen over vredesactiviteiten van Quakers of die Quakers ondersteunen. Het artikel over de Undergroundrailroad laat zien hoe belangrijk het is om de moed te vatten om in een onrechtvaardig systeem actie te ondernemen om mensen te redden en aan vrede te werken.

Ik wens je veel innerlijk licht in dit komende jaar!

Sytse Tjallingii

Samen

Een gedicht uit Suriname, dichter onbekend.

voorgelezen tijdens de meeting in Bennekom door Pieter Ketner

**Alleen de rijst die we samen delen,
voedt.**

**Alleen het water dat we samen drinken,
lest onze dorst.**

**Alleen de strijd die we samen voeren,
brengt bevrijding.**

**Alleen de kleren die we samen delen,
maken mooi.**

**Alleen de woorden die we samen vinden,
zijn verstaanbaar.**

**Alleen de weg die we samen gaan,
heeft een doel.**

**Alleen het doel dat we samen delen,
is bereikbaar.**

**Alleen de vrede die we samen maken,
wordt wereldwijd.**

Roeping onderscheiden van eigen wil

Citaat van de Maand door Willem Furnée, met dank aan Frits Nieuwerth

Wij moeten leren onderscheiden tussen onze eigen ideeën en de innerlijke leiding.

Wij moeten ontdekken wat het verschil is tussen 'dit doe ik omdat ik zie dat het nuttig' is en 'ik begrijp het niet, maar ik waag het ermee, omdat ik dit gevoel herken en ondervonden heb dat God mijn weg effent als ik het volg'.

*Dina van Dalfsen (1905-1993),
Remonstrants dominee en Quaker*

Dina van Dalfsen

Onderscheidingsvermogen is onmisbaar voor iemand die de intentie heeft het Innerlijk Licht in woord en daad gestalte te geven. Als we bij onze keuzes alleen afgaan op onze goede intenties lopen we gevaar om hulp te bieden waar dat misschien niet welkom of nodig is. Of dat we energie steken in activiteiten die vooral ons verlangen naar daadkracht bevredigen. Onze toeWijdingssamenkomst is een uitstekende leerschool als het om onderscheidingsvermogen gaat. Sommige bijdragen zijn (vaak door een eenvoud) een schot in de roos, andere van een schokkende banaliteit. De eerste genoemde beroert mij de andere als een koude douche.

Mijn ontroerendste ervaring was een samenkomst die geheel in stilte verliep, waarin de 'Aanwezigheid in ons midden' zich in alle glorie manifesteerde. Vrijwel iedereen die daar getuige van was staat deze ervaring nog helder voor de geest.

Ons hoofd, ons hart en onze emoties dragen oneindig veel mogelijkheden tot actie aan. Maar we kunnen de keuze waar we ons voor inzetten het beste overlaten aan de Innerlijke Leraar. Dat vraagt stilte, inkeer en overgave aan wat zich in ons openbaart: het Innerlijk Licht!

Tot slot een waarschuwing: vrijwel alle grote profeten hebben geprotesteerd tegen hun opdracht! Zo ook Jezus: "Vader laat deze drinkbeker aan mij voorbijgaan". Dus enthousiasme is geen garantie dat de opgave die op je weg komt een roeping is. Misschien in tegendeel. Juist de opdracht die 'je niet ziet zitten' kan jouw 'roeping' zijn!

Nieuwe Uitgave

van Overwegingen en Vragen van de Nederlandse Quakers

Verzorgd door de Quakers in Den Haag, hierbij de eerste twee.
met illustraties van Erik Dries

1..Vrienden, wees alert op de ingevingen van liefde en waarheid in je hart. Ze kunnen een vingerwijzing zijn van het Licht van God dat ons onze duisternis toont en ons tot nieuw leven brengt.

1-let je op de ingevingen in je hart?

2..Orden je hele leven naar Jezus' voorbeeld.

...Ben je ontvankelijk voor de helende kracht van Gods liefde?

...Koester dat van God in je, opdat die liefde in je mag groeien en je zal leiden. Laten je eerbied voor God en je dagelijks leven elkaar wederzijds verrijken.

2-koester je 'dat van God 'in je?

...Waardeer de manier waarop je zelf God ervaart, hoe deze ervaring ook tot je komt. Besef dat de navolging van Jezus een levensweg is en niet slechts een begrip of een verzameling opvattingen.

De derde deur: De deur van binnen

Pendle Hill Pamphlet 306, William Taber

Vertaald door Frieda Oudakker

stil zitten bij de zee

Voor sommige Vrienden vraagt het tijd om in de wijdingssamenkomst 'de deur van binnen' te passeren. Anderen kunnen bij de overgang naar binnen heel snel de drempel overgaan. Gewoonlijk kan een ervaren Vriend het verschil voelen als de Vrienden zijn 'gesetteld' (1), of 'gathered'(2), of zelfs 'covered'.(3)* Toch is er geen uiterlijk signaal of plotselinge uitbarsting van licht die deze verdieping van kwaliteit van de Stilte vergezelt. Als we er al aan denken realiseren we ons soms in rustige verwondering dat we er al een paar minuten zijn.

Deze ervaring, van verenigd te zijn met een groep die wacht op de Geest kan op veel manieren beschreven worden. Niet één daarvan is op zichzelf voldoende en geen enkel persoon zal ze allemaal ervaren, tenminste niet in één bijeenkomst. Het voelt voor veel mensen als opgetild worden of uitdijen naar een staat van bewustzijn met een vreugdevolle, innerlijke en moeiteloze rust.

Tegelijkertijd komt de geest in een toestand als bij dromen. Het lijkt op het zitten bij de zee of een bergbeekje, als de tijd wegvalt of onbelangrijk wordt.

Sommigen ervaren een moeiteloze stroom van beelden die door de geest gaan, met nu en dan een pauze. Soms rijst een beeld helderder op, schijnbaar met een speciale betekenis. Anderen ervaren een ontspannen stroom van logische gedachten rond een probleem dat in hun geest oprijst. Misschien komt er een terugblik op de afgelopen week, met mogelijk een pauze voor een episode waar we moeite mee hebben of waarover God ons iets te zeggen heeft. Of we worden in een vanzelfsprekende stroom van gebed getrokken.

Het is alsof we in een levende stroom vol vernieuwende helende energie staan. Een stroom die vooruit en terug reikt in de tijd. We hebben een mysterieuze ontmoeting met de transformerende Tegenwoordigheid van de Levende God en de eeuwige Christus.

In die stroom voelen we, zoals George Fox zei, onze potentie om in een levende eenheid te zijn met dezelfde kracht die er in de profeten en apostelen was, waaruit de geschriften ontstonden. (Maar de meesten van ons zijn nog niet zoals de apostelen en profeten; de Stroom heeft nog veel werk te doen met ons reinigen en transformeren!) Deze ervaring is vergelijkbaar met in stromend water staan. Net zoals in het water, hebben we nooit enige twijfel of we erin zijn. Een ervaren Vriend leert gewoonlijk te herkennen hoe het voelt in de Levende Stroom. Net als een aardse rivier lijkt deze speciale realiteit geen begin en geen einde te hebben. Zelfs al weten we dat dit water stroomt van zijn Bron naar de eeuwige Oceaan. Zoals een aardse rivier is het altijd dezelfde rivier, terwijl hij altijd leeft en stroomt en verandert. En zoals een aardse rivier stroomt hij tussen herkenbare grenzen die, hoewel ze soms wat veranderen, door de jaren heen steeds fundamenteel dezelfde zijn. Daardoor kunnen de tradities en de geschriften ons helpen om te weten hoe we die Stroom kunnen vinden.

In deze Levende Tegenwoordigheid wordt het veilig voor het ego om te ontspannen. De scherpe grenzen van het zelf vervagen. Er kan iets nieuws binnen komen als we onszelf meer en meer verenigd voelen met de andere Vrienden en met de Geest van God. Dit gevoel van een gezamenlijke realiteit kan zo sterk worden dat we het bijna kunnen aanraken. Het herinnert ons aan de verwijzing naar de samenkost als 'het lichaam' in de geschiedenis de Vrienden. Zo krijgt de taal van het Nieuwe Testament over verbinding door de wijn bij het avondmaal een nieuwe betekenis. We worden ons gewaar van de diepere waarheid achter deze metafoor bij de herinnering aan het oudchristelijke concept van een geloofsgemeenschap als het lichaam van Christus.

zoals een kind een kiezelsteen .....

In deze staat van bewustzijn realiseren we ons ook de waarheid van een andere metafoor: 'in de Geest van Christus'. We gaan ervaren dat onze rationele geest eerder een gereedschap is dan een meester. Onze geest is ingebed in een grotere Geest met toegang tot andere wegen van weten. We voelen ons hierbij geroerd voelen. Dan kunnen we deze fase van de bijeenkomst beschrijven als een tijd van verbazingwekkende genade en nieuwe waarnemingen in het Licht. Hoewel die beschrijving op zich accuraat is moeten we er aan toevoegen dat het ook pijnlijk kan zijn. De vroege Vrienden spraken van 'Het innerlijk werk van Christus'. Dat brengt ons een getransformeerd leven. Een leven dat vraagt om trouwe aandacht voor de Goddelijke Tegenwoordigheid en ook trouwe gehoorzaamheid aan de Goddelijke wil, zoals we die kennen door de geschriften en de Heilige Geest. Dus we hoeven niet verbaasd te zijn als te midden van de vrede van een bijeenkomst in een eenheid van deelnemers en God, wij onszelf geconfronteerd zien met onplezierige situaties in ons leven, of we zien ineens iets van onszelf dat ons zorgen baart of pijn doet. Dat kan ontmoedigend zijn in de context van de vrede die we net beginnen te voelen. Totdat we ons George Fox 's indringende boodschap herinneren dat een belangrijk deel van het werk van het Licht is het bloot leggen van hoe verward en van het pad geraakt— of ronduit zondig - onze levens werkelijk zijn. Op dat punt, zegt Fox

en veel andere spirituele Quaker gidsen, kunnen we ons verheugen in de zekere wetenschap dat hetzelfde Licht ons de weg toont om het te veranderen. Dus als zo 'n onprettig bewustzijn van iets dat in ons leven niet goed loopt in ons blijft opkomen, in de vrede van de stille bijeenkomst, kan het een teken zijn dat we hier aandacht aan moeten gaan besteden. Op dat moment vraagt het een paar minuten van ons in de stille expanderende aandacht die zo karakteristiek is voor de verzamelde bijeenkomst. We kunnen ons ervan losmaken en het langzaam rond laten gaan in onze geest, ongeveer zoals een kind het licht op een glimmende kiezelsteen kan laten weerkaatsen. In deze minder veroordelende staat van bewustzijn kunnen geleidelijk nieuwe mogelijkheden, of oorzaken, of uitkomsten van het probleem opkomen, als we doorgaan het in het Licht te houden. Soms is er geen onmiddellijke oplossing, hoewel we voelen dat er een proces begonnen is. In andere tijden kunnen we een helder beeld krijgen van de veranderingen in ons leven die gevraagd worden. Het helende Licht helpt op de een of andere manier om op een diep niveau onze wilskracht te ondersteunen bij deze veranderingen. Het is het beste om ons niet te lang te bekommeren om zo 'n probleem tijdens een bijeenkomst. We kunnen het de ritmes van de gemeenschappelijke stilte toevertrouwen ons verder te dragen op de Levende Stroom. Voor sommigen kan het innerlijke werk van Christus een sterk gevoel van innerlijke genezing geven, vergezeld van vreugde, vrede, dankbaarheid voor de wonderen van de schepping. Ook kan er een geruststellend gevoel van grote innerlijke ruimte en leegte voor God zijn.

Vrienden hebben woorden gebruikt als eenheid, gemeenschap of doop, om zulke momenten te beschrijven waarin een hele groep verzameld lijkt te zijn in een woordeloze eenheid met God.

- (1) . Gesetteld - je plaats ingenomen hebben in de kring van Vrienden, letterlijk en figuurlijk.*
- (2) . Gathered – verzameld, we zijn geen losse individuen meer. De groep heeft een gezamenlijke gerichtheid op de Geest / God – er kan een gevoel ontstaan één lichaam te zijn.*
- (3) . Covered – de deelnemers voelen dat de Goddelijke Geest krachtig aan het werk is onder hen, door gesproken getuigenis en gebed, of door het onzichtbare energie-gevende, transformerende en verbindende werk van de Heilige Geest.*

In hope to enjoy its own in the end

Het vijfde Naylor sonnet door Kenneth Boulding

*SMALL flowers there are beside the stoniest way,
And on the seeming-endless journey
Some breaths of air are sweet, and some birds sing,
And some new goal is reached in every day ;*

*Yet for the unknown end we wait and pray.
When the last knot of this world's tangled string
Is straightened out, and every evil thing
Redeemed in heaven's undisputed sway.*

*We know not how the day is to
be born
Whether in clouds of glory,
tongues of flame.
As once at Pentecost the Spirit
came,*

*Or whether imperceptibly as
dawn ;
But as the seed must grow into
the tree,
So life is love, and love the end
must be.*

Ooit

Hertaling van het vijfde Nayler sonnet van Kenneth Boulding door Erik Dries

*Er komen altijd wel bloemen door het harde trottoir.
Op onze lange reis geurt de lucht soms zoet.
Het zingen van vogels komt ons soms tegemoet,
En elke dag krijgen we weer iets voor elkaar.*

*Er komt een einde aan menselijke misère.
Ooit zullen we helder zien met eigen ogen;
Dat ligt echter niet in ons eigen vermogen.
We hopen en wachten op ingrepen van verre.*

*We weten niet, hoe het dan zal zijn;
Als hemelse storm, of als de vlamme tongen
waarmee de geest al eerder heeft gezongen.*

*Misschien is het onmerkbaar als de dageraad en klein?
Ach, zoals uit dít zaadje déze boom zal groeien,
Zo zal, omdat leven liefde is, aan het einde liefde bloeien*

De eerste drie weken met Ibrahim.

Takecarebnb

Door Joke Hofman

Op 1 december kwam Ibrahim bij ons wonen, voor een periode van drie maanden. Hij zat ruim een jaar in het AZC in Wageningen. Hij wacht op een woonruimte en bij ons kan hij vast wat wennen aan de Nederlandse cultuur enzo.

Er was een kennismakingsavond en een weekend aan vooraf gegaan en dat was prima verlopen.

van de website van takecarebnb.org

Toch wel spannend, iemand echt in je gezin opnemen... Praktische afspraken zoals wie doucht wanneer, hoe laat eten we... waren snel gemaakt. Ibrahim spreekt bijna geen Engels of Nederlands, maar geen nood, hij spreekt in het Turks op zijn telefoon wat in en ik lees het op mijn telefoon in het Nederlands!

We hebben al een vast ochtendritme: na het ontbijt om 8 uur, gaan we eerst drie kwartier Nederlandse les doen! Daarna gaat hij naar zijn kamer om de nieuwe woorden te leren en kan ik rustig klarinet studeren. Dan gaan we naar buiten, boodschappen doen, of gewoon wandelen, waarbij natuurlijk weer veel wordt geleerd: stoep, links, rechts, oversteken, zebepad, tuin, bomen, bos, heide.... Wat moeten onze gasten toch veel leren! (en dan heb ik het nog maar even niet over het belachelijk moeilijke inburgeringsexamen, dat binnen drie jaar gehaald moet worden....).

's Middags gaan we ieder onze eigen gang en 's avonds zitten we soms gezellig met zijn drieën bij elkaar in de kamer en drinken koffie, bekijken foto's, enz. En vaak is Ibrahim boven en belt met zijn vrouw en zijn dochtertje van zes jaar. Hij heeft gezinshereniging aangevraagd en ook dat is een lange weg....

We zijn heel blij dat we deze stap gezet hebben en zullen zeer waarschijnlijk, als Ibrahim een woonruimte heeft gekregen, ons weer opgeven voor een volgende kandidaat!

Dus lieve mede-Quakers, als je ook een verrijkende ervaring op dit gebied wil meemaken: Kijk op de site van takecarebnb.org !!!

Waarom vluchten uit Turkije?

Vluchtelingenwerk Nederland

Het aantal asielaanvragen door vluchtelingen uit Turkije in Nederland is de laatste tijd aanzienlijk toegenomen. In eerste instantie waren voornamelijk (vermeende) Gülenisten het doelwit van de zuiveringen die volgden na de coupoging van 15 juli 2016. Gülenisten zijn aanhangers van de islamitische geestelijke Fethullah Gülen. Zij worden door de Turkse regering als het brein achter de coupoging gezien. Na verloop van tijd lopen alle tegenstanders van Erdoğan het risico vervolgd te worden. Ook ontslagen en arrestaties blijven doorgaan. Door zuiveringen onder rechters en door een nieuw presidentieel systeem dat toen van kracht werd is de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht ernstig aangetast. Naast deze (vermeende) Gülenisten lopen ook critici van het regime, waaronder (pro-)Koerdische opposanten, journalisten, sociale mediagebruikers, mensenrechtenverdedigers en vakbondsvertegenwoordigers een risico op vervolging. In september 2020 was er een nieuwe golf van arrestaties van politieke activisten, advocaten en andere vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld.
<https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/landen-van-herkomst/turkije-toegenomen-repressie-en-vervolging#>

Amnesty International over Turkije

De mensenrechten staan in Turkije al lange tijd onder druk. Sinds de coupoging en de noodtoestand die kort daarna werd uitgeroepen, is de mensenrechtensituatie alleen maar verslechterd. In detentiecentra wordt opnieuw gemarteld, en met tal van wetten legt president Erdoğan de vrije meningsuiting steeds verder aan banden.

İdil Eser, directeur van Amnesty Turkije, en negen andere activisten werden begin juli 2017 opgepakt toen ze deelnamen aan een workshop over digitale veiligheid voor mensenrechtenverdedigers. Ook Özlem Dalkıran, de oprichter van Amnesty Turkije, werd vastgenomen. Eerder was Taner Kılıç opgepakt. De voormalige voorzitter van Amnesty Turkije zit nog steeds vast. Hij zou lid zijn van een ‘terroristische organisatie’.

Het Cosmicus College in Rotterdam staat onder veel Turkse Nederlanders te boek als een Gülen-school

Wie is Fethullah Gülen ?

Door Sytse Tjallingii en
Wikipedia

Door het contact met Hussein, die bij ons drie maanden in huis woonde ben ik onder de indruk gekomen van de Gülenof Hizmet-beweging. Wat een toewijding aan onderwijs en wat een openheid voor andere religies! Niet alleen waardering voor Rumi, maar ook open voor wat Quakers beweegt. Hun organisatie lijkt op die van de Quakers: geen

Fethullah Gülen met Paus Johannes Paulus

machtsstructuren, een platte organisatie gebaseerd op vrijwilligers. Hij ging op bezoek bij de paus, bij de Sephardische Hoofd Rabbijn, bij de orthodoxe aartsbisschop van Constantinopel. Wat een inzet voor medemensen en voor de vrede! Voordat ik Hussein leerde kennen had ik maar vage ideeën over wie deze Gülen was. Doordat ik zo nauw in contact was met iemand die zijn leven wijdde aan de missie van deze man, raakte ik hoe langer hoe meer onder de indruk van ideeën en acties van de Hizmet-beweging.

Hij begon vroeg na zijn geboorte met het bestuderen van de Koran en nog voor het einde van de basisschool met preken. Hij werd op dezelfde manier onderwezen als in de traditionele islamitische madrassa. Hij deed zijn leven lang ook aan zelfstudie. Zo maakte hij kennis met de grote klassiekers van het Oosten en het Westen tijdens zijn militaire dienstplicht.

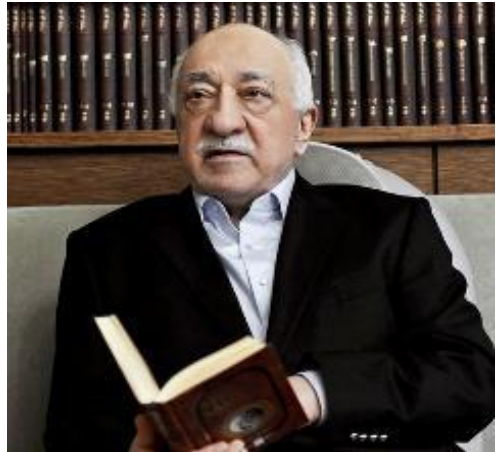
Na zijn opleiding begon hij in 1958 te preken in de stad Edirne. In 1959 werd hij in İzmir aangesteld tot imam in staatsdienst. In zijn toespraken en lezingen moedigde hij jonge mensen aan 'intellectuele verlichting' te combineren met 'verstandige spiritualiteit' en een 'zorgzaam, menselijk activisme'. Gülen wordt gezien als een islamitische intellectueel die wereldwijd sociale en educatieve initiatieven in gang heeft gezet om een nieuwe visie te ontwikkelen gebaseerd op de hedendaagse realiteit. De Gülenbeweging wil een bijdrage leveren aan de wereldvrede door middel van vernieuwende ideeën en educatieve inspanningen.

Zijn volgelingen roemen hem als belangrijke islamgeleerde met liberale ideeën en een open houding. Obstakels voor vrede liggen volgens Gülen hoofdzakelijk in drie domeinen, te weten: onwetendheid, armoede en verdeeldheid. Deze obstakels kunnen volgens hem overwonnen worden door respectievelijk onderwijs, ondernemerschap en altruïsme en dialoog. Tevens vindt hij een evenwichtige balans tussen wetenschap, godsdienst en spiritualiteit belangrijk.

Premier Erdoğan beschuldigt Gülen en de zijnen van het samenspannen met een westerse 'lobby' uit Israël en de Verenigde Staten. Ze zouden de overheid in Turkije omver willen werpen. Gülen werd dan ook als landverrader weggezet.

Gülen veroordeelde dit omdat de overheid tegen moderne wetten en een democratische rechtsstaat handelt en een heksenjacht voert op onschuldige mensen. Daarmee wil de Turkse overheid de aandacht afleiden van corruptie en machtsmisbruik. Dit was een buitengewoon felle woordkeus die niemand gewend was van Gülen vanwege zijn jarenlange inzet voor tolerantie en dialoog. In de weken die volgden op de staatsgreep werden op bevel van Erdoğan meer dan vijftienduizend politieagenten en officieren van justitie ontslagen of overgeplaatst. Ook probeerde Erdoğan verschillende rechters te vervangen en het constitutioneel hof buiten werking te stellen. Deze inmenging van de Turkse politiek in het justitiële apparaat werd door de EU en de Gülenbeweging zwaar bekritiseerd.

Fethullah Gülen, inzet voor integratie

Naar aanleiding van Kamervragen van Pieter Omtzigt werd de beweging uitvoerig onderzocht door Prof. Martin van Bruinessen. Hij concludeerde de Hizmet-beweging de best geïntegreerde migrantenbeweging is in Nederland." Die niet sektarisch is en de integratie juist bevordert. Bruinessen gaf aan: "Ze scoren heel hoog op in elk geval twee criteria voor integratie: schoolsucces en arbeidsparticipatie. Ze zijn goed opgeleid, spreken de taal uitstekend en trekken geen steun." Naar zijn mening was dit dan ook de reden waarom wethouders en andere Nederlandse politici het goed konden vinden met Gülen-volgelingen..

INLIA

Verslag bijeenkomst 15 december 2020, door Frieda Oudakker

Als vervanger van Joke Hofman ben ik bij de laatste online vergadering van INLIA geweest. (Internationaal Netwerk Lokale Initiatieven Asielzoekers) Er was een interessante grote groep van meer dan 30 mensen. Het bestuur had deze keer alle geïnteresseerde organisaties uitgenodigd. Tot mijn verrassing waren daar ook 5 mensen uit Deventer bij, die allerlei activiteiten met of voor vluchtelingen doen. Fijn om die nieuwe contactmogelijkheden te hebben. De agendapunten waren erg wetenswaardig voor iemand die zich betrokken voelt bij vluchtelingen. Hieronder de punten die behandeld zijn.

-De interkerkelijke actie 500 seconden stilte voor de vluchtelingen. Veel kerken en veel deelnemers hebben er aan meegedaan. Meld je aan, bij INLIA of de initiatiefnemer Jan de Boer in Zwolle.

*- Bij de IND is een 'taskforce' ingesteld om de 15000 achterstallige asiel aanvragen te verwerken. Dat was hoog tijd, want zelfs nu liggen er nóg steeds 7000 te wachten op behandeling. Dus ook dat werkt nog niet goed genoeg. Een asielaanvraag hoort binnen 6 maanden behandeld te zijn. Er komt een eind aan de wet die een dwangsom van 200 euro per dag oplegt als de IND het werk niet op tijd doet. Wat een onrechtvaardigheid dat de IND zo schaamteloos tekort schiet in het op tijd afhandelen van de asielaanvragen, terwijl een asielverzoek wordt beschouwd als afgewezen als een advocaat niet **binnen 24 uur** reageert op de rechtszitting!!*

- Asielverzoek op grond van geloofsovertuiging van een gezin dat christelijk is geworden en daardoor niet veilig meer was in eigen land. Tip: mensen uit de kerk waar ze nu toe behoren meenemen naar de rechtszitting om te getuigen. Als bewijs dat ze nu echt christen zijn wordt hen naar christelijke feiten gevraagd die de aanwezige kerkmensen zelf niet eens altijd weten. Als bewijzen later geleverd kunnen worden voor een hernieuwde aanvraag gelden ze niet meer, omdat je niet met nieuwe feiten betreffende een eenmaal afgewezen asielaanvraagzaak mag komen.

INLIA (Jan van Tilburg) is hier erg deskundig in,, aan hem kan je advies vragen als zoiets speelt in jouw omgeving.

- Er zijn werkinstructies ontwikkeld voor de IND hoe ze moeten handelen, op grond waarvan ze moeten beslissen. Op de website staat een nieuw document daarover: 'procederen voor je leven'.

- Corona, de lock down en vluchtelingen zonder onderdak.

- Gedurende de lock down kan een oproep gedaan worden aan de gemeente voor opvang voor niet rechthebbende vreemdelingen in de nachtopvang.

- *Opvang van ongedocumenteerde asielzoekers. Pilot: landelijke voorzieningen opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers. Een landelijk dekkend netwerk is nodig omdat de straat nooit een oplossing is.*
- *LVV's (Landelijke Vreemdelingen Voorzieningen) werken niet met een termijn waarbinnen de vluchtelingen een oplossing moeten hebben voor hun probleem. Een separate voorziening voor mensen die niet functioneren. (Gewelddadig, crimineel)*
- *Argument voor subsidie: door de inzet in de LVV's nemen de problemen met asielzoekers enorm af. Samenwerking nodig tussen Zutphen Apeldoorn en Deventer. Nu heeft alleen Deventer een LVV. Daar zijn ook goede voorzieningen voor Bed Bad Brood. De LVV's zijn beperkt, dus Apeldoorn en Zutphen zouden moeten bijdragen aan de kosten als ze er gebruik van willen maken. Voorzitter INLIA: bij elkaar gaan zitten bv met de kerken enz. van de omgeving. Op het Expertise centrum op de website staat info over bestaande LVV's.*
- *Er is een vergoeding voor reiskosten bij gezinshereniging van statushouders: kosten boven de 1000 euro worden vergoed door Vluchtelingenwerk. Daaronder moeten ze 't zelf doen. Vraagt veel kunst en vliegwerk van fondsenwerving. Zou ook goed geregeld moeten worden door de overheid.*
- *Leeuwarden: er is een potje Stichting Urgente Noden (landelijk): tot 666 euro. De rest lenen zij bij het prinses Irene fonds. Bij SUN Leiden is veel kennis over fondsen.*
- *De tussenvoorziening in Eelde: een nieuwe manier van participeren in de samenleving. Er zijn daarvoor nog te weinig mogelijkheden. Wordt aan gewerkt.*
- *de Elektronische nieuwsgroep heet: Voor Vluchtelingen. Voor informatie over wat er allemaal is. Daar kan je je op abonneren*

Vermoeiend, zo'n avond met zo veel mensen en nieuwe onderwerpen. Maar erg de moeite waard. Een hart onder de riem, om te horen wat er allemaal gedaan wordt in Nederland, hoeveel deskundigheid en ervaring er is en waar we die deskundigheden zo nodig kunnen vinden.

LVV's oplossing voor uitgeprocedeerden ?

Kerst in het kamp

Een Kerstgroet van John van Tilborg, directeur van INLIA Foundations.

Beelden raken onze emotie. Treffen ons soms zelfs in het hart. De hartverscheurende beelden van de ellende in de Griekse kampen, met als toppunt de brand in het beruchte Moria-kamp, deden dat. Die beelden raakten velen van ons in het hart.

We beseften dat we deze mensen in de steek hadden gelaten. Dat Nederland Griekenland in de steek had gelaten, ondanks alle afspraken over gezamenlijke Europese verplichtingen. Er was niets gebeurd. Nog steeds zaten tienduizenden mensen op de rand van ons eigen continent in de drek, zonder genoeg eten en drinken. Onder hen vele kinderen, zelfs kinderen zonder ouders.

Duitsland kwam in actie en nam 1500 mensen op. Angela Merkel liet hon-

John van Tilborg

Zeer slechte condities in Moria kamp op Lesbos

derden kinderen over brengen. Zelfs de grootste criticasters van haar vluchtelingenbeleid toonden zich nu overtuigd dat dit de enige juiste handelswijze was. De Beierse premier Markus Söder bijvoorbeeld, zei nu: “Het is een persoonlijke christelijke plicht om te helpen in zo’n noodsituatie.” De Nederlandse regering gaf geen krimp. Terwijl het draagvlak om deze kinderen in nood te omarmen, steeds breder bleek. Onder de noemer #500kinderen waren er overal demonstraties, ondertekenden meer dan 106.000 mensen een petitie, riepen 900 voorgangers de christelijke

regeringspartijen op zich hard te maken voor de opvang van 500 kinderen en verklaarden 180 gemeenten kinderen op te willen nemen. De Nederlandse regering zegde uiteindelijk opvang van 50 kinderen en 50 kwetsbare vluchtelingen toe.

Dat is 3 maanden geleden. Ten tijde van dit schrijven zie ik er nog niet 1 hier. U wel? Nog onlangs riepen 5 burgemeesters - onder wie Koen Schuiling, burgemeester van onze vestigingsstad Groningen - het kabinet op nu eindelijk eens werk te maken van de toezegging.

Merkel zette zorg, empathie en morele overtuiging om in handelen. Net als Leila, de Afghaanse moeder in onze opvang voor statushouders, die met haar 2 jonge kinderen op de vlucht was. Hoog in de bergen tussen Iran en Turkije kwamen ze een andere vluchteling tegen, die niet meer verder kon door de sneeuw. Ze hebben hem geduwd, 37 uur lang. "Mensen in nood laat je niet aan hun lot over", verklaarde Leila eenvoudig. We kunnen, we mógen van haar leren.

Laten we niet wachten, maar handelen. Zoals Angela Merkel, zoals Leila. Ik hoop dat we 2021 het jaar maken van daden. Of dat nu daadwerkelijk afreizen naar Griekenland is, zoals een sollicitant deed die wij wilden aannemen. Of het nu steunen van organisaties is die daar de helpende hand bieden, het doneren van geld of het stellen van een daad via de stembus.

Laat 2021 het jaar zijn van de keuze om te handelen. We leven toe naar Kerst, waar de komst van Jezus ons licht brengt. Het licht om over anderen te laten schijnen, om te steunen, te handelen, recht te doen. Te kiezen, voor vluchtelingen in nood.

Ik wens u allen een behouden Kerstfeest vol licht en hoop van ganser harte dat u deze Kerst wens in goede gezondheid ontvangt.

Mijn allerbeste wensen voor u en uw dierbaren.

Website www.500kinderen.nl website opgezet door:

'Oden aan het Ongerijmde'

(Het waarom van de Roos)

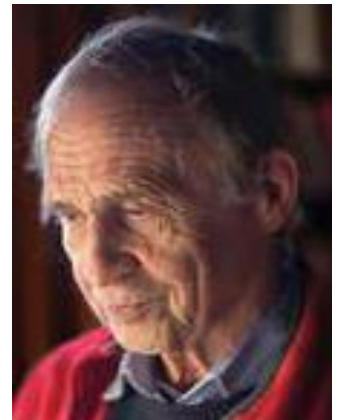
Gedichtenbundel van Jaap van Dijkhuizen

Een dezer dagen verscheen de mooie gedichtenbundel 'Oden aan het Ongerijmde' (Het waarom van de Roos) onder het imprint **bc.bs** (Boekencentrum Uitgevers en Uitgeverij Boekscout).

De wereld wordt in deze gedichten als het ware omgekeerd: een speelse en beeldrijke afrekening met de illusie dat alles tel-, meet- en vooral maakbaar is. Het uitgekiende rationele verklaren der dingen wordt vervangen door een soort 'voeldenken'. In een aantal situaties, toestanden, emoties en ervaringen legt de wereld van het logische, rationele denken het steeds weer af tegen de onweerstaanbare kracht van de droom, het absurde, het sprookje en de vindingrijke fantasie. En zo komt een wel heel kleurrijke 'werkelijkheid' aan het licht. Die boeit van het begin tot het einde.

Bij de presentatie van het boek hoort eigenlijk een feestelijke boekpresentatie met na afloop het signeren. Helaas, het kan/mag allemaal niet. Wat wel kan is het kopen/bestellen van de bundel bij Boekscout of bij de erkende boekhandel. Doe je dit bij mij, dan kun je de bundel desgewenst door mij -indien mogelijk doe ik dat op de fiets- thuis bezorgd krijgen, door mij gesigneerd en van een opdracht of wens voorzien. Jaap van Dijkhuizen Ringallee 37 6881 MX Velp tel: 026 3635048

Jaap van Dijkhuizen (Nijkerk, 1940) is jurist en was tot 2005 (asiel)advocaat. Hij voelt zich aangetrokken tot het mysterie, het absurde, het tegendraadse en het rationeel niet verklaarbare. Dat beïnvloedt zijn kijk op de wereld en zijn manier om dat te verwoorden in gedichten, van klassieke sonnetten tot verzen in vrije vorm. Hij publiceerde eerder een autobiografische roman en een zestal dichtbundels.

Jaap van Dijkhuizen

Quakers en slavernij

Door Jan de Winter

Het is bijna onontkoombaar wanneer je over de afschaffingsbeweging van de slavernij (Abolition movement) te spreekt om dan voorbij te gaan aan de rol die Quakers daarin hadden. Het was de eerste grootschalige nationale campagne in Engeland die aan één doel was gewijd en die de afschaffing van de slavenhandel in 1807 tot gevolg had. Maar dat gold niet voor de Britse koloniën en voor het houden van slaven.

Het Quakergetuigenis tegen slavernij en slavenhandel vindt zijn oorsprong in de waarschuwingsbrief uit 1657 van George Fox (Grondlegger van de Quakers, 1649). Daarin schreef hij dat Quakers die slaven bezaten barmhartig moesten zijn. Bij zijn bezoek aan Barbados in 1671 werd hij werkelijk geconfronteerd met de slavernij. Dat leidde tot de publicatie: 'Gospel Family Order.' (1676)

'... En dus bedenk nu om ze niet te kleineren, ... de gelen en de zwarten, Christus stierf voor allen, evenals voor jullie die blanken worden genoemd;... wandel in liefde, en beantwoord dat van God in hun hart, we zijn allemaal van één bloed en geschapen naar één beeld, om samen de aarde te bewonen...' (George Fox 1657)

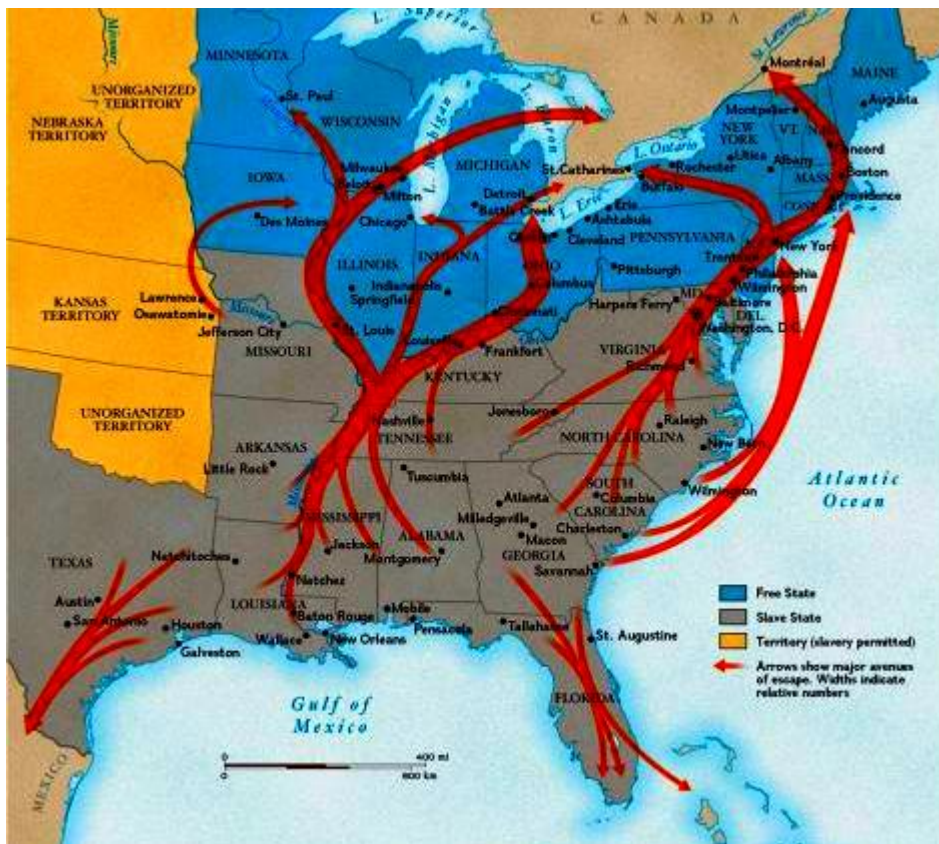
Vanaf 1750 hadden Amerikaanse Quakers die tegen de slavernij waren de Britse Quakers (die zich in 1727 al uitgesproken hadden tegen de slavenhandel) opgeroepen om in actie te komen. Dit leidde in 1783 uiteindelijk tot een petitie aan het parlement van de London Yearly Meeting, ondertekend door de 273 aanwezige Vrienden, en de instelling van een lobbygroep.

In 1785 werd de Society for de Abolition of the Slave Trade opgericht. 9 van de 12 oprichters waren Quakers. Samenwerking met anderen was noodzakelijk om werkelijk invloed op wetgeving uit te oefenen. Binnen andere kerken waren wel individuen en groepjes actief geweest om te ageren tegen slavernij, alleen kregen zij weinig gehoor binnen hun eigen gemeenschap.

Ook in Quakerkringen wordt vaak over het hoofd gezien dat het generaties heeft geduurd voor er eenstemmigheid werd bereikt over concreet publiek optreden over dit onderwerp, ondanks de gedeelde principiële uitgangspunten van gelijkwaardigheid van mensen.

In Amerika was al veel eerder voor de afschaffing van slavenhandel gepleit. Het eerste grote en openlijk protest was in Germantown Pennsylvania

(1688). Het kwam toen niet direct tot een zichtbaar vervolg, maar indirect leidde dergelijke protesten wel tot verandering. Eerst in kleine gemeenschappen maar later ook tot slavenbevrijding op grotere schaal. De Vrienden speelden daarin altijd een belangrijke rol. Denk bijvoorbeeld aan de z.g. *'Underground Railroad'* die gedurende de 2e helft 18e eeuw tot het einde van de burgeroorlog slaven uit de zuidelijke staten hielp vluchten naar staten in het noorden en Canada, waar ze vrij waren. Op deze vluchtroute, bestaande uit vele onderduikadressen werd samengewerkt met o.a. de (zwarte) African Methodist Episcopal Church.

Dat Quakers zo duidelijk stelling namen, was een direct gevolg van hun wortels als protestbeweging tegen de houding en positie van de gevestigde (Anglicaanse) kerk. Het evangelie in praktijk brengen specifiek waar het gaat om menselijkheid, naastenliefde en geweldloosheid zoals door Jezus is voorgeleefd, leidde tot getuigenissen die in het dagelijkse leven tot uiting

diende te komen. Tot vandaag de dag zijn de uitspraken van George Fox zoals: “*Let Your live speak (Preach)*” en “*what canst thou say*” voor de Vrienden leidend. Deze uitspraken zijn bepalend voor de houding van de individuele Vrienden tegenover bijbel, theologie en kerk.

Je verschuilt je niet achter de profeten, apostelen, een priester of voorganger en ook niet achter de leer van een kerk. Quakers leven in wat wel genoemd wordt ‘de voortgaande openbaring’. Zij proberen de verbinding met “dat van God” in hun leven en spreken ook tastbaar en zichtbaar te maken. De praktijk dat de ene mens niet over de andere heerst bepaalt binnen de gemeenschap ook de wijze van besluitvorming. Er wordt nooit gestemd over een besluit, iedereen moet erin toestemmen (consentprincipe). Mede daardoor heeft het nog lang geduurd voor de landelijke vergadering in Engeland tot concrete actie en politieke lobby tegen de slavernij besloot, wat uiteindelijk de aanzet gaf tot een wereldwijd verbod.

De Nederlandse Quakers hebben geen opvallende rol gespeeld in de afschaffing van slavenhandel en slavernij. Zij zijn in Nederland altijd een kleine onopvallende groep geweest.

De geschiedenis van de Nederlandse antislavernijbeweging begint in 1840 met het bezoek van de Engelse Quaker Elizabeth Fry. Zij kwam hier om te pleiten voor hervormingen van het gevangeniswezen en over de afschaffing van de slavernij. Zij logeerde bij Vrienden en hun connecties (o.a. Da Costa en Groen van Prinsterer) en viel op door vrijuit in het openbaar te spreken over geloof en maatschappijhervorming. Het waren, destijds zeker in orthodoxe protestantse kringen, onderwerpen die aan de mannen toebedeeld waren. Mede door haar komst ontstonden in allerlei steden clubjes van z.g. slavenvrienden samengesteld uit mensen met uiteenlopende achtergronden. In Rotterdam werd een ‘Ladies Antislavery Committee’ opgericht. Zij schreven in 1842 een petitie aan koning Willem II die door 130 vrouwen werd ondertekend.

Na de afschaffing van de slavernij richtten de Quakers in Amerika zich op scholing van ex-slaven en hun kinderen. Op zeker moment waren er bijna 400 scholen specifiek voor dat doel opgericht. Ook in de burgerrechtenbeweging werd en wordt nog steeds actief meegewerkt en meegestreden. Later in de 20e eeuw maakten Quakers deel uit van een groeiend bewustzijn van andere vormen van slavernij. Halverwege de 80er jaren werd de Anti Slavery International opgericht (ASI, <https://www.antislavery.org/>) 3 van de 5 voorzitters waren Quakers en meetinghouses worden vaak gebruikt voor

openbare bijeenkomsten over hedendaagse slavernij. Quakers zijn mede financier.

In 2000 werd Free the Slaves in de VS mede opgericht door Vriend Kevin Bales.

Het aantal moderne slaven wordt wereldwijd geschat op meer dan 40 miljoen (2016) waarvan in Nederland minstens 30.000 (2018). De aantallen nemen toe.

Er is nog steeds veel werk te verzetten.

Moderne slavernij:

Een tot slaaf gemaakt persoon is iemand die (definitie ASI):

- Gedwongen om te werken door mentale of fysieke bedreiging;
- Gecontroleerd door een "werkgever", onder de dreiging van een vorm van straf;
- Ontmenselijkt, behandeld als handelswaar of gekocht en verkocht als "eigendom";
- Fysiek beperkt, of er zijn beperkingen gesteld aan zijn / haar bewegingsvrijheid.

ASI en Free the Slaves voeren campagne over kwesties die voortvloeien uit de vier criteria. Ze voeren niet rechtstreeks campagne voor de daarmee samenhangende kwesties van armoede, discriminatie en uitbuiting: hun focus ligt op de slavernij zelf.

De belangrijkste aandachtspunten zijn:

- Slavernij door afkomst, die nog steeds bestaat voor een paar etnische groepen of kasten in sommige delen van West-Afrika en India.
- Mensenhandel voor seksuele uitbuiting, meestal als gevolg van misleiding en valse beloftes.
- Mensenhandel voor werk in industriële-, landbouw- en visserijsectoren vaak op grote afstand en in een afgesloten/geïsoleerde omgeving.
- Dwangarbeid, waarbij mensen werken om schulden te betalen die normaal niet kunnen worden afgelost, en die kunnen worden doorgegeven aan hun kinderen.
- Huishoudelijk personeel, meestal vrouwen, vaak al begonnen in hun kindertijd. Naast afschuwelijke werktijden ook allerlei vormen van misbruik waaraan de werknemer niet kan ontsnappen. In het buitenland wordt het paspoort afgenomen waardoor men gevangen zit.
- Rituele slavernij (trokosi in West-Afrika, devadasi in India). Het slachtoffer wordt onder de hoede van een religieus persoon of instelling

gebracht die ze uitbuiten om voor een zonde te boeten of door religieuze of sociale diensten te vervullen.

- Kinderen of oorlogsvrouwen worden gevangengenomen en in militaire dienst gedwongen als kindsoldaat.
- Kinderen uit Azië die als kameeljockeys naar de Golfstaten worden gesmokkeld.
- Sumangali, een vorm van kinderarbeid in de textielindustrie waarbij jonge meisjes een overeenkomst sluiten intern te wonen en hun loon uit te stellen in ruil voor een bedrag voor hun bruidsschat, dat verloren gaat als ze op staande voet worden ontslagen voordat de “contractperiode” is verstreken.
- Bedelende kinderen onder de leiding en afhankelijkheid van personen of organisaties.
- Werk in de gevangenis, hetzij als krijgsgevangenen, hetzij als onderdeel van ‘corrigerende maatregelen’ van geïndustrialiseerde regimes.
- Gedwongen huwelijk, meestal gesloten als vrouwen te jong zijn om daar toestemming voor te geven.

<https://www.quaker.org.uk/modern-slavery-statement>

Dit is samengevat de bijdrage van Jan de Winter (Genootschap der Vrienden, Quakers) bij themabijeenkomst kerken en slavernij, Luther Museum, Amsterdam, november 2020

“The worst part was that there was no rest. I slept for two hours a night. There was no going out and no days off. When the bosses were out, the house was locked.

I soon learned that if I refused to work, the police would be brought in to make us work. Once I was slapped round the face for not ironing my employer’s scarf properly.”

**Lehmeire, Mauritanian
domestic worker in Saudi Arabia**

“Het ergste was dat ik geen rust kreeg. Ik sliep maar twee uur per nacht. Ik mocht niet uitgaan en er waren geen vrije dagen. Als de bazen er niet waren, was het huis gesloten. Ik leerde al snel dat als ik weigerde om te werken de politie werd geroepen om me te dwingen. Ik werd een keer in mijn gezicht geslagen omdat ik de hoofddoek van mijn bazin niet goed had gestreken” van de website van ASI

The Light Within

Door Thomas Kelly;

Deep within us all there is an amazing inner sanctuary of the soul,

a holy place,

a Divine Centre,

a speaking Voice.

To which we may continuously return.

Eternity is at our hearts,

pressing upon our time-torn lives,

warming us with intimations of an astounding destiny,

calling us home unto itself.

Yielding to these persuasions,

gladly committing ourselves in body and soul,

utterly and completely,

to the Light Within,

is the beginning of true life.

It is a dynamic centre,

a creative Life that presses to birth within us.

Iets dat in ons schijnt

Door Erik Dries n.a.v. Thomas Kelly 'The Light Within

Iets dat in ons schijnt,

Schijnt te zijn.

Iets dat niet verdwijnt,

Mijn en dijn.

Een stem, een plek, een heiligheid,

Iets in onze kern, waar Niets gebeurt.

Iets tijdloos, een plek zonder tijd,

In onze klok bepaalde levens, door tijd verscheurd.

We krijgen zetjes, tekens en hints:

Ons koninkrijk is niet daar, maar hier.

We worden geroepen, hoor je die stem daarginds?

Het is de echo van je innerlijke hovenier.

Dát voor wáár aannemen met ziel en zaligheid,

Wat hier wordt gezegd écht geloven en horen,

Dat is het begin van een leven van Creativiteit,

Dat mét ons en ín ons wil worden geboren.

Quakers en ik, Thomas Kelly

Door Marlies Tjallingii

Met tien Vrienden zijn we online op donderdag 17 december bij elkaar en proeven teksten van Thomas Kelly, voor velen van ons bekend als schrijver van “Een Quaker Getuigt”. Wat is het weer bijzonder om zo bij elkaar te zijn: kleine beelden van Vrienden die naar binnen gaan en ervaren en bespreken wat Thomas Kelly ons kan leren.

Thomas Raymond Kelly (4 juni, 1893 – 17 januari, 1941) was een Amerikaanse Quaker. Hij gaf les in mystiek en schreef erover. Hij is geboren in Chilicote in Ohio in een Quaker gezin. Zij bezoeken een geprogrammeerde evangelische Quaker Meeting. Hij studeerde scheikunde en werd in 1936 professor aan het Haverford college even buiten Philadelphia. Rufus Jones, een bekende Quaker, werd zijn mentor. Hij kwam in deze tijd in contact met de meer traditionele mystieke tak van de Quakers. Hij had een mystieke ervaring na een geheugenverlies door stress van het verdediging van zijn tweede dissertatie.

Hij (Kelly) beschreef het als 'geschokt door de ervaring van Aanwezigheid - iets dat ik niet zocht, maar dat mij zocht ...' Hij ontdekte voor het eerst de regelrechte gave van Gods liefde, en hij reageerde met een volledige toewijding aan Gods leiding.

We gaan de stilte in met de volgende teksten, (vertaald door Marlies):

Het licht van binnen

Diep in ons allemaal is een verbazingwekkend innerlijk heiligdom van de ziel, een heilige plaats, een goddelijk centrum, een sprekende stem, waar we voortdurend naar terug kunnen keren.

De eeuwigheid is in ons hart, drukkend op onze door de tijd verscheurde levens, ons verwarmend met aanduidingen van een verbazingwekkende bestemming, roept ons thuis bij Zichzelf.

Toegeven aan deze overtuigingen, en ons met lichaam en ziel inzetten, volkomen en volledig, naar het licht in ons, is het begin van het ware leven. Het is een dynamisch centrum, een creatief leven dat aandringt om in ons geboren te worden.

Jij die deze woorden leest, kent dit innerlijke leven en licht al.

Want door ditzelfde Licht in jou, is jou erkenning gegeven.

In dit humanistische tijdperk veronderstellen we dat de mens is de initiator en dat God ons antwoordt.

Maar de Levende Christus in ons is de initiator en wij zijn het die antwoorden.

God de Minnaar, de aanklager, de onthuller van licht en duisternis klopt bij ons aan.

"Zie, ik sta aan de deur en klop." [Openbaringen. 3:20]

En al ons schijnbare initiatief is al een reactie, een getuigenis van Zijn geheime aanwezigheid en werken in ons.

De fundamentele reactie van de ziel op het Licht is innerlijke toewijding (aanbidding) en vreugde, dankzegging en toewijding (aanbidding), zelfovergave en luisteren.

Wat ons heel sterk bezig houdt, is dat “dat van God, het Licht, de Levende Christus”, in ons is, en dat we daar op kunnen antwoorden. Als we in de wijdingssamenkomst zijn dan openen we ons voor dit Licht wat er al is. Het geeft innerlijke toewijding en vreugde. We struikelen over aanbidding, dat misschien teveel doet denken aan onze kerkelijke achtergrond. Maar beelden als een biddende torenvalk spreken aan. Wat een toewijding van deze torenvalk (zie voorkant van deze Vriendenkring) die in de lucht staat te “bidden”, om zijn prooi te vinden. Stilstaan, om open te zijn voor dat wat in ons al aanwezig is. Ook het geraakt worden in de natuur, door bijvoorbeeld een orchidee of een pad (Christopher Dye zag vanuit zijn gevangenis een pad, en zag daarin een teken van God).

Een passend woord naast toewijding zou ook kunnen zijn: ‘het opgaan’ zoals in muziek. Het goddelijke is dat wat alles en iedereen verbindt en wat groter is dan wijzelf. We vangen daar steeds opnieuw een glimp van op.

Het licht dat schijnt voor ons allemaal, QFP hoofdstuk 26>> .26.62

Het licht waar de wereld naar verlangt, schijnt al. Het schijnt in de duisternis, maar de duisternis begrijpt het niet. Het schijnt in de duisternis, maar de duisternis overwint het niet. Het schijnt in menig ziel, en de nieuwe orde is al begonnen in het koninkrijk van het hart. Het schijnt in menig kleine groep en

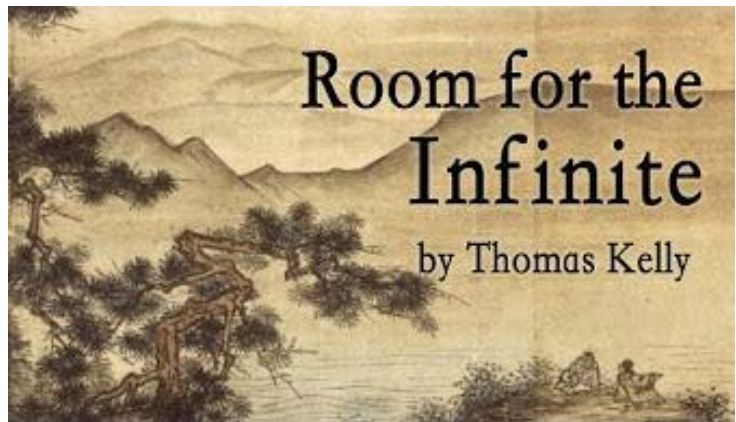
creëert een hemelse-aardse gemeenschap van kinderen van het licht. Het zal altijd schijnen en velen naar de wereld van nood leiden, zodat ze het op kunnen dragen naar het hart van God

Thomas Kelly stimuleert om te oefenen met het laten zijn van de diepere laag, het spirituele, contact met ons innerlijke leven, terwijl we bezig zijn met alledaagse dingen.

Loop en praat en werk en lach met je vrienden. Maar ga achter de schermen door met het leven van eenvoudig gebed en innerlijke aanbidding. Ga zo door gedurende de dag. Laat innerlijk gebed uw laatste handeling zijn voordat u in slaap valt en de eerste handeling wanneer u wakker wordt. En na verloop van tijd zul je, net als broeder Lawrence, ontdekken dat "zij die de storm van de Heilige Geest hebben, zelfs in slaap voorwaarts gaan" Thomas Kelly (Christian Faith and Practice, uitgave 1988. Hoofdstuk 6: Retirement and prayer, nummer 305).

Een aantal van ons oefenen om deze twee lagen te integreren, bijvoorbeeld door tijdens het werken aan de computer ook een online meeting (alleen met geschreven teksten) open te hebben. Door een dagboek bij te houden en erin te schrijven zodra je wakker bent. Een ander heeft een elastiekje om de vingers, als teken van verbondenheid met God.

Het oefenen terwijl je bezig bent met alledaagse dingen van het contact met het eeuwige is een mooie uitdaging voor ons. Mooi dat we elkaar hierin kunnen ondersteunen. En dat we kunnen uitwisselen wat ons raakt.

We spreken af dat we de volgende keer op donderdag 21 januari 2021 Rufus Jones centraal zetten. We komen bij elkaar van 19.30 tot 21.00. De uitnodiging daarvoor komt in het Berichtenblad. Je kunt Marlies Tjallingii laten weten als je mee wilt doen, marliestjallingii@home.nl.

Ontwikkeling van nieuwe wapens

Winst voor wapenexporteurs, maar niet naar behoren “ethisch beoordeeld”

door Laëtitia Sédou, European Network Against Arms Trade (ENAAT),

vertaling Peter van Leeuwen, zie ook Deltalicht: <https://qceadeltalicht.wordpress.com/>

In 2014 keurden de medewetgevers van de EU (Raad en Parlement) een proefproject voor militair onderzoek goed ter waarde van € 1,5 miljoen. In de daaropvolgende jaren nam het budget voor militair onderzoek en ontwikkeling (O&O) exponentieel toe: van een half miljard euro in 2017-2019 tot hoogstwaarschijnlijk 8 miljard euro vanaf volgend jaar (voor 2021-2027).

Het is een understatement om te zeggen dat de stemming in 2014 de doos van Pandora opende: het druist in tegen de visie van de grondleggers van de EU (1) om de productie van oorlogsmaterieel te controleren en aan banden te leggen en het bood nu meer ruimte en financiële middelen aan de wapenindustrie.

Na jarenlang te hebben geprobeerd deze financiering te stoppen, hebben vredesgroepen zoals ENAAT nu de trieste rol om te probe-

ren te controleren hoe dit geld wordt gebruikt en om te waarschuwen voor de risico's die dergelijke financiering met zich meebrengt. Het European Network Against Arms Trade (ENAAT) is een informeel netwerk van Europese vredesgroepen die samenwerken op het gebied van onderzoek, belangenbehartiging en campagnes.

Hoewel Europese regeringen beweren geen wapens te exporteren naar landen in oorlog of die de mensenrechten schenden, worden Europese wapens over de hele wereld verkocht met zeer weinig beperkingen.

Wapenhandel is een bedreiging voor vrede, veiligheid en ontwikkeling, en de wapenindustrie is een drijvende kracht achter toenemende militaire export en uitgaven.

Het eerste obstakel dat we tegenkomen bij deze rol als waakhond is het ernstige gebrek aan transparantie. Het Europees Defensieagentschap (EDA) was goed begonnen met het publiceren van de gedetailleerde uitsplitsing van alle begunstigden van de eerste zeven projecten, die in het kader van de begroting 2017 waren geselecteerd.

Dit leidde tot interessante bevindingen. Bijvoorbeeld: zeven van de acht bedrijven die de Europese Commissie hadden geadviseerd om deze financiering te creëren, ontvingen 41% van het budget dat via die projecten was toegewezen. Of dit nu toeval is of niet: een dergelijk niveau van gedetailleerde informatie werd nooit meer verstrekt, noch voor de volgende projecten van het EDA, noch voor de meest recente die door de Europese Commissie in 2019 zijn geselecteerd.

Toch weten we genoeg over de begunstigden van 32 van de 34 onderzoeksprojecten die momenteel worden gefinancierd of geselecteerd, om verschillende conclusies te kunnen trekken. (2): Zie hiervoor een recente ENAAT publicatie.

Vier landen krijgen 53,5% van de toegekende subsidies (in aantal subsidies): Frankrijk, Italië, Spanje en Duitsland. Dit is geen grote verrassing is. Maar het is de moeite waard eraan te denken dat deze landen ook de grootste wapenexporteurs in de EU zijn.

Ziehier een van de belangrijkste risico's van deze EU-financiering: Terwijl de verantwoordelijk commissaris Thierry Breton is (interne markt, defensie industrie), wordt het programma voornamelijk door de industrie aangestuurd. Dus draagt het juist bij aan het versterken van de aanhoudende wereldwijde wapenwedloop. En dat voedt op zijn beurt weer conflicten.

Een andere belangrijke reden tot bezorgdheid is het soort technologieën dat wordt ontwikkeld zonder enige geloofwaardige ethische beoordeling. Eén van de belangrijkste doelstellingen van het programma is om de EU een ‘technologisch voordeel’ te bieden op het gebied van ontwrichtende technologieën ‘*die de manier van oorlogvoeren radicaal zullen veranderen*’. Voorbeelden van dergelijke technologieën zijn op afstand bestuurbare systemen (drone-zwermen, onbemande tanks), verhoogde automatisering door kunstmatige intelligentie en andere technologieën zoals hypersonische wapens of gerichte energiewapens (bijvoorbeeld microgolven of lasers). Hoewel veel van die technologieën nog niet op slagvelden zijn gebruikt, maken veel onderzoekers zich zorgen: Ernstige risico's zijn te verwachten. Om er maar een paar te noemen: buitengerechterlijke executies; burger-slachtoffers; schendingen van de mensenrechten; heropleving van groot-schalige aanvallen; proliferatie; gebrek aan goede controle; steeds complexere en snellere systemen; betwiste juridische verantwoordelijkheid. ENAAT en Vredesactie hebben maandenlang met verschillende middelen gewerkt, zoals parlementaire vragen, brieven, verzoeken om vrijheid van informatie en een klacht bij de Ombudsman. Dit alles geeft een behoorlijk verontrustend beeld van de ethische beoordelingen van militaire onderzoeksprojecten die door de EU worden gefinancierd.

Na een besluit van de Europese Ombudsman publiceerde het EDA uiteindelijk de ethische, juridische en maatschappelijke (ELSA) beoordelingen uit van zeven projecten die in het kader van de financiering van onderzoek waren geselecteerd. Uit deze documenten blijkt dat de ELSA-beoordelingen niet geloofwaardig zijn en niet in overeenstemming zijn met internationale verplichtingen. Het ethische aspect van deze beoordelingen was vooral gericht op de privacy van menselijke deelnemers en de impact op het milieu. Er werd helemaal geen melding gemaakt van internationale of mensenrechten wetgeving, noch van belangrijke verdragen inzake wapenexport controle.

Dit is in tegenspraak met artikel 36 van het Verdrag van Genève (Protocol I) waarin staat:

"Bij de studie, ontwikkeling, verwerving of adoptie van een nieuw wapen, middel of methode van oorlogvoering" zijn staten "verplicht om te bepalen of de tewerkstelling ervan in sommige of alle omstandigheden, door dit Protocol of door enige andere regel van internationaal recht zou worden verboden. "

Actie van ENAAT: Von Deutschland geht Krieg aus, stopt den Waffenhandel

Het impliceert dat als er geen relevant verdrag of gewoonterrecht is, staten moeten onderzoeken of het wapen dat wordt onderzocht *"in strijd is met de principes van de mensheid"* of *"de dictaten van het publieke geweten"*, aldus de gids van het Internationale Rode Kruis. Bovendien moet een dergelijke beoordeling worden uitgevoerd door een onpartijdige beoordelingsinstantie met een breed scala aan deskundigheid en standpunten.

Als het gaat om ontwikkelingsprojecten die worden beheerd door directoraat-generaal DEFIS (Defensie-industrie en Ruimtevaart) van de Commissie, is de situatie op zijn best buitengewoon verwarrend en tegenstrijdig:

De Commissie beweerde eerst dat er geen ethische beoordelingen waren voorzien voor het militaire ontwikkelingsprogramma. Maar ook, dat er geen financiering zou worden verstrekt aan technologieën die krachtens het internationaal recht verboden zijn. Daarbij negeerde ze dat de verplichtingen onder het internationaal recht veel ruimer zijn.

Daarna duurde het zes maanden en twee brieven voordat DG DEFIS (afdeling van de Europese Commissie) zich meer bewust was van die internationale verplichtingen. Ze beweerde dat het dergelijke ethische beoordelingen uitvoert. Destijds weigerden ze echter zelfs maar gedeeltelijk

toegang te verlenen tot documenten die op hen betrekking hadden. Onlangs vertelde Alain Alexis, waarnemend directeur bij DEFIS, aan Europarlementariërs dat ethische beoordelingen intern werden uitgevoerd door een groep technische experts op het gebied van ... defensie.

We zijn vrij ver verwijderd van een *onpartijdige instantie met een breed scala aan expertise en standpunten!* De Commissie is zowel beoordelaar als belanghebbende. Het heeft er belang bij dat het programma een succes is voor de wapenindustrie.

Om al deze redenen en ook om vrede een kans te geven, is en zal het heel belangrijk dat deze EU-financiering voor de ontwikkeling van gevaarlijke wapens voortdurend kritisch wordt uitgedaagd, zowel op Europees als op nationaal niveau.

(1) De EU begon met de EGKS (Europese Gemeenschap van Kolen en Staal). De bedoeling was oorlogen tussen de erfvijanden Frankrijk en Duitsland "materieel onmogelijk te maken" door "de gehele Frans-Duitse productie van kolen en staal te plaatsen onder een gemeenschappelijke Hoge Autoriteit".

(2) zie de recente ENAAT-publicatie op *'Wie-krijgt-het-meeste-van-eu-financiering-voor-militair-onderzoek-en-ontwikkeling?'*.(enaat.org).

De vredesgroepen die in ENAAT samenwerken:

Vrienden in het hele land

Maandvergaderingen
(lokale groepen)
bijeenkomsten:

Quaker Secretariaat: Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers).
(Erik Dries en Marlies Tjallingii) e-mail: secretariaat@dequakers.nl.

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering: (Frits Nieuwerth van den Akker)
Bankrek. NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers- te Driebergen.

Quaker Bibliotheek: Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, open op afspraak 'Bibliothecaris':
Marianne IJspeert, tel. 020-6125703 (06-12730475).

Quaker Literatuur: Willem Furnée; Badhuisweg 149, 2597 JN 's-Gravenhage tel.: 070-
3220544, e-mail: literatuur@Quakers.nu. Bankrek.: NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers-
te Amsterdam. m.v.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering: Schrijver: Marianne IJspeert, W. de Zwijgerlaan 21-III,
1056JD Amsterdam tel. 020-6125703, e-mail: mijquak.1@online.nl Bankrek.: NL81 INGB
0004 9200 51 t.n.v. A'damse MV Quakers te Anna Paulowna.

Haagse Maandvergadering: Schrijver: Anneke Spreij, e-mail: haagsevrienden@Quakers.nu,
Haagse Maandvergadering, Stadhouderslaan 8, 2517 HW 's-Gravenhage. tel. 070-
3600621, Bankrek.: NL48 INGB 0001 8562 21 t.n.v. Haagse Vrienden, Quakers Den Haag.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Els Ramaker, Prinses Ma-
rijkelaan 31, 4002AT Tiel, tel. 0344 606818/0636361350, e-mail: els@ramaker.me, Bankrek.:
NL67 TRIO 0197 6518 52 t.n.v. MZNMV Quakers.

Deventergroep: Inlichtingen: Frieda Oudakker 0644794366,
email: friedaoudakker@gmail.com.

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Kees Nieuwerth; Hoofdstraat 26;
9514 BE Gasselternijveen; k.nieuwerth@wxs.nl. Bankrek.: NL12 INGB 0001 5908 95 t.n.v.
N.O.N. MV Rel. Gen. der Vr. te Groningen.

Quaker Hulpfonds: Schrijver vacature. Penn: Dick Meijaard, e-mail: persel@xs4all.nl. Bank-
rek: NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds, Quakers, te Amsterdam.

Vrienden voor Brussel (VVQREA): Schrijver: Corien van Dorp, tel: 070-3867309. E-mail:
vvqrea@gmail.com. Bankrek. NL93 TRIO 0391 2219 65 - t.n.v.: Vrienden van de Quakerraad
te Helmond.

Vriendenkring: Per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs van de Vriendenkring: €30,- voor Neder-
land en €75,- voor Buitenland (ook Europa). NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers te
Amsterdam met vermelding van 'Abonnement Vriendenkring'. E-mail: [vriendenkringredac-
tie@gmail.com](mailto:vriendenkringredactie@gmail.com)

Waar zijn Quakerbijeenkomsten?

Wijdingsamenkomsten in Nederland en België

Gebruik de email adressen of telefoonnummers om te zien of er fysieke of online bijeenkomsten zijn.

Quakers en ik: 21 jan. Online (?) 19.30-21.00

Opgeven bij marliestjallingii@home.nl

Amsterdam	Iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam, info: 020-6125703 e-mail: mijquak.1@online.nl
Antwerpen	Geen vaste tijdstippen	Info: Jan Peeters, tel.: 0032.15.24 75 10 e-mail: boekrijk@hotmail.com
Bennekom/	MiZuNe 2° en 4° zondag vd maand. neem contact op met Els Ramaker	e-mail: els@ramaker.me De 2e zondag: een gesprek vanuit de stilte en daarna wijdingsamenkomst tot 11.30.
Brussel	Iedere zondag 11.00	Quaker House, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Den Haag	Iedere zondag 10.30 HapStilSnap: 1x per maand 18:15	Stadhouderslaan 8, Den Haag. Kinderen zijn altijd welkom. Graag vooraf aanmelden. Info: tel. 070-3600621
Driebergen	Normaal iedere 3° zon- dag, 10.30.	Onze kinderen verheugen zich op gezelschap! Voor informatie: 0648255846 of per mail: Quakers@marielke.nl
Deventer	3° zondag 10.30 Gespreksavond: informa- tie bij Frieda.	Meester Geertshuis, Assenstraat 20, Meld je aan bij Frieda Oudakker tel. 0644794366, email: friedaoudakker@gmail.com
Gent	2° woensdag 20.00- 22.00. 4e zondag 11.00-13.00.	In het zaaltje boven Trafiek, aan Pierkespark in de Brugse Poort. (vooraf graag contact op- nemen Quakercircels@gmail.com)
Groningen	2° en 4° zondag 10.30 In De Poort, Moesstraat 20, 9717JW Groningen,	Kinderen zijn welkom! Graag tevoren doorge- ven aan de schrijver: Kees Nieuwerth e-mail: k.nieuwerth@wxs.nl ; tel. 050-5712624
Wijhe, bij Zwolle	Eerste zondag 10.30	Wim Balijon, tel.: 0570-597170 Slotpark 77, 8131 DW Wijhe. Graag aanmelden.
Zwolle	13 dec. 18.00-20.00 life of online	Hap-Stil-Snap 06-23869715, aanmelden bij Marlies marliestjallingii@home.nl
Retraite	Helaas uitgesteld	13 februari een retraite dag online.

Iedere Zondag Online Wijdingsamenkomsten 10.30 iedereen (in de hele wereld) welkom, gesproken taal vooral Nederlands Gastheer: Charles Tauber. Meeting ID: 309 877 1347; Passcode: Tauber; tel.: +31 20 794 7345

<https://us02web.zoom.us/j/3098771347?pwd=eEdtNHR5Q2pDSFpSb0dLbzJwNjhUUT09>

De Underground Railroad

Harriet Tubman werd als slaaf geboren en voortdurend brutaal geslagen. Zij vluchtte 1849 uit de slavernij, op een tocht van 160 kilometer naar Pennsylvania. Ze begon aan 13 reddingsoperaties en heeft minstens 70 slaven naar bevrijd gebied geleid.

Harriet Tubman op weg naar het noorden stopte vaak bij Wilmington, Delaware, de thuisbasis van haar vriend Thomas Garrett, een Quaker "stationschef" die zo'n 2750 voortvluchtige slaven heeft geholpen. Garrett gaf hen onderdak en gaf hen geld, kleding en eten en begeleidde hen soms arm in arm naar een veiligere locatie.

